

HOLEKALENDEREN 2017

ANDERS CASTUS SVARSTAD, MALEREN FRA HOLE

Maleriet *Terrasse i Roma* (1913) er fra Via Frattina med utsyn mot Spansketrappen. Her bodde Anders Castus Svarstad og Sigrid Undset som nygifte, og sønnen Anders Castus ble født her i 1913. Det er han som ligger i kurven under oppsyn av barnepiken, mens foreldrene står i bakgrunnen. Svarstad skar også motivet i tresnitt, og motivet ble reproduisert i ukeblader og julehefter. Oljemaleriet ble innkjøpt av Nasjonalgalleriet i 1934.

Anders Castus Svarstad fra Røyse var en anerkjent kunstmaler i første halvdel av forrige århundre. Han er mest kjent for sine bymotiver, men han har også laget en rekke landskapsskildringer, portretter og blomsterbilder. Så må det jo tilføyes at han var gift med Sigrid Undset, senere nobelprisvinner i litteratur.

Anders Svarstad var født 22. mai 1869 på Lille Svarstad, men faren, Gulbrand Hansen Svarstad, slet økonomisk som følge av uheldige plasseringer. Familien måtte i 1882 gå fra gården, og flyttet inn på Sørjordshaugen, like ved Bønsnes kirke. I 1885 begynte den unge Anders i lære som dekorasjonsmaler hos sin fars fetter, malermester Nils Hundstad i Lillestrøm, der han avla svenneprøven i 1889-90. Han utdannet seg samtidig ved Den Kongelige Tegneskole i Kristiania, og senere i Paris og København. I begynnelsen av 1890-årene var han på svennevandring i Europa. I 1893 dro han som dekorasjonsmaler til USA et par års tid, og var blant annet knyttet til Verdensutstillingen i Chicago. Ved Høstutstillingen i Kristiania i 1908, der han fikk antatt seks malerier, fikk han sitt gjennombrudd som kunstner.

FRA BRÜGGE / BYLANDSKAP MED KANAL

Fra Brügge / Bylandskap med kanal (1906). Olje på lerret; 79 x 94 cm, signert nede til høyre: A. C. Svarstad. Bildet har vært utstilt i Kunstnernes Hus, Oslo, 1947, og i Göteborgs Konstmuseum, 1947. Eier: Hole historielag.

I 1902 debuterte Anders Svarstad på Høstutstillingen med *Skisse fra Ekeberg*. I 1904 giftet han seg med 21 år gamle Ragna Moe, som opprinnelig var fra Trysil, og de fikk tre barn: Ebba, født 1903, Gunhild 1905 og Trond 1907.

Svarstad ble tross sin bondebakgrunn betatt av storbyen, og gikk inn for realistiske skildringer av samtiden. Han reagerte sterkt mot malerkolleger som Ludvig Karsten: *Han er moderne, og dette at være moderne f(or) t(iden) er jo en syk lyst til at gjøre humbugreklame.*

I 1906 fikk han det største kunstnerstipendet i Norge, og dro utenlands, blant annet til London og Paris. Hans opphold i Brügge resulterte i flere malerier.

Januar

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
52							1
1	2	3	4	● 5	6	7	8
2	9	10	11	○ 12	13	14	15
3	16	17	18	● 19	20	21	22
4	23	24	25	26	27	● 28	29
5	30	31					

1.: 1. nyttårsdag

HIGH BARNET

High Barnet (1912). Olje på lerret; 53 x 75,5 cm, signert nede til høyre: A. C. Svarstad. Bildet har vært utstilt i Kungliga Akademin, Stockholm, 1940, og minneutstillingen i Kunstnernes hus, Oslo, 1947. Eier: Hole historielag.

Anders Svarstad møtte Sigrid Undset i 1909 i Roma. Han søkte nå separasjon fra Ragna, og i 1912 giftet de seg i Antwerpen. De reiste kort etter til London, der de bodde et halvt års tid. Under dette oppholdet malte han en større komposisjon, *Fabrikker ved Themsen*, men han tok seg også tid til å male landskap, slik som *High Barnet*, en bydel nord i London.

Sigrid Undset skriver 2. oktober 1912 til sin svenske brevvenn Dea: ... *kommer du hitover engang, ... saa reis ut i Middelsex. Det er ikke noget turiststed - det er bare lysegrønne bondelandet med grønne enger og gamle ekeetrær og hulveie og markstier og bjørnebærranker langs hækkenes og yndige gamle bondegaarder og landsbye - fuldstændig detsamme omtrent, hvor man reiser hen. Vi har tat ut der i det sidste hver søndag.*

Februar

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
5			1	2	3	● 4	5
6	6	7	8	9	10	○ 11	12
7	13	14	15	16	17	● 18	19
8	20	21	22	23	24	25	● 26
9	27	28					

DET GRØNNE HUS PÅ ENERHAUGEN

Det grønne hus på Enerhaugen (1923). Olje på treplate, 50 x 61 cm, signert og datert nede til høyre: A. C. Svarstad 1923. Signe Undset Thomas, søsteren til Sigrid Undset, eide dette maleriet i flere år. Bildet har vært utstilt i Kristiania Kunstforening, 1924, Kunstnernes Hus, 1947, Ringerikes Kunstforening, 1947, og i Oslo Kunstforening, 1969. Eier: Hole historielag.

Det var byen og dens hektiske liv som utløste Svarstads egenart som maler. Neppe noen annen maler har gjengitt østsiden av Kristiania med større varme og forståelse. Med Sigrid Undset fikk han tre barn: Anders Castus, født 1913, Maren Charlotte (kalt Mosse) 1915 og Hans Benedict Hugh 1919. Ekteskapet begynte snart å rakne. Mens hun foretrakk å bo på Lillehammer, flyttet han i 1919 til Kampen i Kristiania, der han i flere år levde sammen med to av barna fra første ekteskap.

På maleriet fra 1923 ser vi den nå forsvunne trehusbebyggelsen på Enerhaugen med ulike hus-typer, små hageflekker, smale og bratte gater og karrig vegetasjon. Mest karakteristisk var trolig vannpostene i gatene, der klesvask og skylling av tøy foregikk til alle årstider.

Mars

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
9			1	2	3	4	● 5
10	6	7	8	9	10	11	○ 12
11	13	14	15	16	17	18	19
12	● 20	21	22	23	24	25	26
13	27	● 28	29	30	31		

SKOGSINTERIØR / GRØNT LANDSKAP

Skogsinteriør / Grønt landskap (ant. 1924). Olje på lerret; 46,5 x 56 cm, signert nede til høyre:
A. C. Svarstad. Bildet har vært utstilt i Kristiania Kunstforening, 1924. Eier: Hole historielag.

I 1925 søkte Svarstad professoratet ved Kunstakademiet etter Christian Krogh, og ble innstilt som nummer én av Bildende Kunstneres styre. Yngre kunstnere reagerte sterkt på dette, da de hevdet - vel ikke uten grunn - at Svarstad hadde et for konservativt syn på kunst og kulturspørsmål. Det endte med at Axel Revold, en tidligere elev av Henri Matisse, fikk professoratet, og Svarstad var svært bitter for dette.

På dette bildet, som etter alt å dømme er malt i 1924, ser vi grønne løvtrær med mektige trekroner som heller utover et tørrlagt elveleie som snor seg fra høyre inn i landskapet. En tettvokst og solbelyst løvskog i bakgrunnen stenger himmelen nesten ute. Langs etter elvebredden på venstre side skimtes et oppsatt gjerde.

April

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
13						1	2
14	☉ 3	4	5	6	7	8	9
15	10	○ 11	12	13	14	15	16
16	17	18	☉ 19	20	21	22	23
17	24	25	● 26	27	28	29	30

9.: Palmesøndag 13.: Skjærtorsdag 14.: Langfredag 15.: Påskeaften 16.: Første påskedag 17.: Andre påskedag

EVENTYRSTEMNING VED TYRIFJORDEN

Eventyrstemning ved Tyrifjorden (1927). Oljemaleri, 69 x 72 cm. Har vært utstilt i Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm, 1973. Maleriet tilhører Sigrid Undsets hjem, Bjerkebæk. Foto: Audbjørn Rønning, Maihaugen.

Fra 1926 drev Svarstad malerskolen "Det private akademi" sammen med Søren Onsager, som hadde farsslekt fra Onsaker på Røyse. Skolen skulle ikke minst være et alternativ til moderne kunst og franskinfluert kunst. I 1926 overtok han også Sørjordshaugen.

I 1927 ble ekteskapet med Sigrid Undset formelt oppløst. Samme år malte han dette bildet for å glede sønnen Hans, og det hang over sønnens seng på Bjerkebæk. Vi ser her en eventyrstemning med en hvitkledd prinsesse foran en huleåpning, og en drage som slynger seg ned en bratt fjellskrent som ser ut som et løvehode.

Fjellformasjonen, som ligger like nedenfor Sørjordshaugen, er da også kalt Løvehodet. I bakgrunnen ser vi Rytteraker med Gyrihaugen som rager over landskapet.

Mai

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
18	1	2	● 3	4	5	6	7
19	8	9	○ 10	11	12	13	14
20	15	16	17	18	● 19	20	21
21	22	23	24	● 25	26	27	28
22	29	30	31				

1.: Off. høytidsdag 17.: Grunnlovsdag 25.: Kristi Himmelfartsdag

SKIP I OPPLAG I OSLO HAVN

Til venstre: *Skip i opplag i Oslo havn* (1931). Olje på lerret, 56 x 69 cm. Usignert. Bildet har vært utstilt i Göteborgs Konstmuseum, 1947, Ringerikes Kunstforening, 1947, Trondhjems Kunstforening, 1948, Galerie Katja Granoff, Paris, 1952, Vestlandske Kunstforeninger, 1952, Oslo Kunstforening, 1969, Bergen Kunstmuseum og Lillehammer Kunstmuseum, 1998. I privat eie. Til høyre: *Skip i opplag i Oslo havn* (1931). Olje på lerret, 45 x 40 cm.

Signert nede til venstre: A. C. Svarstad. Eier: Hole historielag.

Høsten 1927 flyttet Svarstad fra Kampen til en atelierleilighet i toppetasjen i Gabels gate på Frogner. Herfra kunne han nyte utsikten mot Bygdøy og Oslofjorden, og her bodde han resten av livet.

Svarstad og Onsagers malerskole lå først i Oscars gate i Homansbyen, og senere på Majorstua. Onsager ga etter hvert uttrykk for at han ikke fikk tid nok til sin egen kunst, og ønsket å avvikle skolen – etter alt å dømme mot Svarstads vilje. Skolen fikk også etter hvert økonomiske problemer. Den ble nedlagt i 1929, men Svarstad fortsatte å motta elever i sitt atelier.

I 1931 malte han et par versjoner av skip i opplag i Oslo havn, der himmelens skylag og blålige farger reflekteres i den stille vannflaten. I vannflaten rundt det store skipet er det rødlig refleksfarge. Himmelens og vannets spill er så å si halve motivet.

Juni

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
22				☉ 1	2	3	4
23	5	6	7	8	○ 9	10	11
24	12	13	14	15	16	☉ 17	18
25	19	20	21	22	23	● 24	25
26	26	27	28	29	30		

4.: Første pinsedag 5.: Andre pinsedag 21.: Sommersolhverv

BYKLE SETESDALEN

Bykle Setesdalen (1931). Olje på lerret, 70 x 97 cm,
signert og datert nede til venstre: A. C. Svarstad 1931. Eier: Hole historielag.

Svarstad var forsommeren 1931 i Setesdal og tok skisser, og resten av sommeren og utover høsten var han opptatt med å male ulike verk fra dette besøket. Maleriet fra Bykle gjengir en utsikt over et åpent landskap med fjellrygger, der en elv snor seg i dalbunnen. Et par hvite telt ved elvbredden viser at mennesker oppholder seg i naturen, selv i dette øde fjellandskapet.

Svarstads produktive periode strakte seg over nær femti år, fra omkring 1897 til 1943. “Svarstad-stilen” har sitt utspring i naturalismen. Når han fant sitt motiv, gjennomtenkte han det, avveide dets elementer, og ga det deretter en artikulert form med kunstneriske verdier. Hvert bilde er en nøktern redegjørelse med detaljrikdom og miljøskildring.

Juli

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
26						☉ 1	2
27	3	4	5	6	7	8	☉ 9
28	10	11	12	13	14	15	☉ 16
29	17	18	19	20	21	22	● 23
30	24	25	26	27	28	29	☉ 30
31	31						

RUINENE PÅ STEIN GÅRD

Ruinene på Stein gård (1932). Olje på lerret, 79 x 100 cm, signert og datert nede til høyre: A. C. Svarstad 1932.
Bildet er ett av de fem motivene i frisen som hang i Apoteket Løven i Stabells gate, og har vært utstilt i Oslo Kunstforening, 1969, med tittelen *Ringeriksfrisen I*. I privat eie.

Apoteker Harald Hundstad, sønn av malermester Nils Hundstad i Lillestrøm og Anders Svarstads tremenning, tok i 1929 over Apoteket Løven i Stabells gate på Hønefoss. Apotekeren inngikk en avtale med kunstmaleren om å male en utsmykning til apoteket, og i 1932 var fem store veggmalier ferdigstilt. Det ble til bildefortellingen Ringeriksfrisen - en unik Svarstad-utsmykning.

Kirken på Stein ble oppført i siste halvdel av 1100-tallet med rektangulært skip og et smalere og kort kor med apsis i øst. Kirken som er oppført av lokal brunrød sandstein og gråblå kalkstein, ble totalskadet ved brann på 1600-tallet og har siden ligget som ruin. Svarstad har malt kirkeruinen sett fra nordøst.

August

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
31		1	2	3	4	5	6
32	○ 7	8	9	10	11	12	13
33	14	● 15	16	17	18	19	20
34	● 21	22	23	24	25	26	27
35	28	● 29	30	31			

HØNEN BRO

Hønen bro (1932). Olje på lerret, 81 x 136 cm, signert og datert nede til høyre: A. C. Svarstad 1932.
Bildet er ett av de fem motivene i frisen som hang i Apoteket Løven i Stabells gate, og har vært utstilt i Oslo Kunstforening, 1969, med tittelen *Ringeriksfrisen II*. I privat eie.

Svarstad har stått på høydedraget på Vesterntangen og sett mot Hønefossen og byen. Han likte å male bylandskap hvor den moderne tid ble skildret. Industrimiljøer interesserte han: På nordsida rager den høye, kraftige skorsteinen til meieriet opp, og på sørsida er skorsteinspipa med fabrikkbygninger, verksted- og lagerbygninger på Hønefoss Brug godt synlig.

Mot brua fra 1862 ligger de fem markant svungne jugendgavlene, iverksatt av Edw. Lloyd Ltd. Like på oversiden av fossen er den karakteristiske jernbanebrua for Bergensbanen fra 1909. I bakgrunnen, ved Riperbakken, er fabrikkbygningen med skorsteinen til Hønefoss Teglverk.

Svarstad har også laget en pennetegning med samme motiv, som var omslagstegning til *Heftet Ringerike* 1934-35.

September

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
35					1	2	3
36	4	5	○ 6	7	8	9	10
37	11	12	● 13	14	15	16	17
38	18	19	● 20	21	22	23	24
39	25	26	27	● 28	29	30	

RØYSETANGEN

Røysetangen (1932). Olje på lerret, 81 x 182 cm, signert og datert nede til høyre: A. C. Svarstad 1932. Bildet er ett av de fem motivene i frisen som hang i Apoteket Løven i Stabells gate, og har vært utstilt på Lillestrømjubileet, 1958 og i Oslo Kunstforening, 1969, med tittelen *Ringeriksfrisen III*. I privat eie.

Svarstad har trolig stått i Leinåsen og malt utsikten over Røysetangen, og gården i forgrunnen må være en Leine-gård med leinene nedover mot flatene nord for Bønsnes kirke. Helt til venstre skimter vi trolig den gamle hovedbygningen på Store Hundstad, der malermester Nils Hundstad, hans gamle læremester i dekorasjonsmaleri, kom fra.

Helt til venstre i bildet ser vi Store Svarstad (Ullern). Videre til høyre ser vi Øvre Svarstad (Lehne), deretter Lille Svarstad (Rovelstad) og nok et Lille Svarstad (Skuterud) som hadde gnr. 211/5. Denne gården, dvs. bruksnr. 5, kjøpte Gulbrand Hansen, kunstmalerens far, i 1861, og her ble Anders Castus født i 1869. I 1882 måtte faren gå fra gården, og familien flyttet til Sørjordshaugen.

Utenfor Røysetangen ser vi Store og Lille Svartøya, og bak der igjen Storøya. Krokskogen med Hvalpåsen ligger til venstre i bakgrunnen, deretter Lier og Finnemarka til høyre i bakgrunnen.

Oktober

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
39							1
40	2	3	4	○ 5	6	7	8
41	9	10	11	● 12	13	14	15
42	16	17	18	● 19	20	21	22
43	23	24	25	26	27	● 28	29
44	30	31					

RINGERIKSLANDSKAP MED NORDERHOV KIRKE

Ringerikslandskap med Norderhov kirke (1932). Olje på lerret, 80 x 130 cm, signert og datert nede til høyre:
A. C. Svarstad 1932. Bildet er ett av de fem motivene i frisen i Apoteket Løven i Hønefoss. I privat eie.

Svarstad har stått ovenfor Tanberg og gjengitt det han ser med “kunstnerisk frihet”. Nederst til venstre gjenkjenner vi tårnet på Norderhov kirke, og husene i forgrunnen må vi tro er Tanberg, Ringvoll, Gusgården og Norderhov prestegård. I mellomgrunnen ser vi Steinssletta med Loreåsen som stikker ut i Steinsfjorden, og i bakgrunnen Krokskogen med den karakteristiske Gyrihaugen som høyeste punkt.

Som avispolemiker bidro Svarstad til å skape bevegelse i tidens kunstliv, og han hadde en sterk kunstpolitisk posisjon. Han er innkjøpt av Nasjonalmuseet i Oslo og kunstmuseene i Bergen, Trondheim og Lillehammer. Han er også innkjøpt av Nationalmuseet i Stockholm, Göteborgs Konstmuseum, Musée d’Orsay og Petit Palais i Paris og Museo Nacional del Prado i Madrid.

November

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
44			1	2	3	○ 4	5
45	6	7	8	9	● 10	11	12
46	13	14	15	16	17	● 18	19
47	20	21	22	23	24	25	● 26
48	27	28	29	30			

BØSNSNESMADONNAEN

Bønsnesmadonnaen med interiør fra koret og inngangen (1924). Olje på lerret, 105 x 86 cm. Bildet har vært utstilt i Kristiania Kunstforening, 1924, og minneutstillingene i Kunsternes Hus og Ringerikes Kunstforening, 1947. Tilhører Sigrid Undsets hjem, Bjerkebak. Foto: Audbjørn Rønning, Maihaugen.

Vi går inn i årets siste måned med et besøk i Bønsnes kirke, i Svarstads barndomstrakter. Trer en inn i kirkeskipet, ser en interiøret slik Svarstad gjorde det i 1924. Sammenligner vi madonnaen i Bønsnes med Svarstads madonna, ser vi noen interessante ulikheter. Ansiktstrekk, blick og hårfrisyre er helt forskjellig, og det synes som Svarstad har malt inn trekk av sin kone, Sigrid Undset.

Anders Castus Svarstad mottok Statens kunstnergasje fra 1936. Han døde 22. august 1943, og ble begravet på Vår Frelses gravlund i Oslo.

Desember

2017

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
48					1	2	○ 3
49	4	5	6	7	8	9	● 10
50	11	12	13	14	15	16	17
51	● 18	19	20	21	22	23	24
52	25	● 26	27	28	29	30	31

21.: Vintersolverv 25.: Første juledag 26.: Andre juledag

HOLE HISTORIELAG

ble stiftet 18. april 1995. Lagets formål er å fremme interesse for lokalhistorie i Hole kommune, idet kunnskap om eget nærmiljø skaper følelse av tilhørighet og dermed større trivsel. Laget arrangerer møter og turer og arbeider for lokalhistorisk aktivitet, og har i dag rundt 220 medlemmer. Medlemsmøter med aktuelle foredrag eller rusleturer holdes vanligvis siste onsdag i hver måned.

Lagets viktigste prosjekter har de siste årene vært:

1. Gjenoppbygging av Røysehuset på Sundvollstranda. Bygningen, som er et gammelt tømmerhus, har stått på Søndre Fjell, Røyse, og representerer et typisk våningshus i Hole tidlig på 1800-tallet. Huset ble innviet i mai 2013 og brukes som møte- og forsamlingslokale. Historielaget har fått mange fine gaver som møbler, bilder og annet inventar til Røysehuset.

Røysehuset. Foto: Bjørn Geirr Harsson, 2009.

2. Drift og vedlikehold av stórhus, fjøs med stall og ystebu på den gamle setra Retthella, Krokskogen. Laget har leiekontrakt med eierne av setra. Hver siste søndag i juni arrangeres Retthelladagen med servering av seterkost, kunstnerisk underholdning og foredrag.

Retthellsetra på Retthelladagen. Foto: Bjørn Geirr Harsson, 2005.

3. Utgivelse og salg av den årlige Holekalenderen.

4. Jørgen Moe-samlingen i Hole bibliotek. Formålet er å bygge opp en fullstendig samling med tekster av og om Jørgen Moe.

5. Laget har også satt opp en minnetavle over trefningen i 1716 med Karl 12.'s soldater i Tavleskaret i Nordkleiva, ikke langt fra Kleivstua på Krokskogen. Her falt 28 svensker og 3 nordmenn. Hver 17. mai holdes en minnesammenkomst her tidlig om morgenen.

Selvportrett med sigar (1939).
I privat eie.

Støtt kulturarbeidet i Hole.
Bli medlem i
Hole historielag

Årskontingent kr. 150 kan sendes til postgiro: 2280.2354049.
Postboks 109, 3529 Røyse

Hole historielag har tidligere gitt ut følgende kalendre:

- 1997: Gamle setre på Krokskogen
- 1998: Funn fra fortiden
- 1999: Gamle skoler og skoleklasser i Hole
- 2000: Hole gjennom 1000 år
- 2001: Kvinneliv i Hole
- 2002: Menn og yrker i eldre tid
- 2003: Båttrafikk på Tyrifjorden
- 2004: Fiske i Steinsfjorden
- 2005: Hole i 1905
- 2006: Til villmarken går min lengsel
- 2007: Eventyrgården Mo
- 2008: Gamle butikker i Hole
- 2009: Gamle gårdstun inspirerer kunstnere
- 2010: Leiker og rampestreker i gamle dager
- 2011: Kvinneforeninger i Hole
- 2012: I Krokkleiva
- 2013: Jørgen Moe 1813 - 2013
- 2014: Hole i 1814
- 2015: Husmannsfolk i Hole
- 2016: Postkort fra Hole

Ansvarlige kalendermakere har vært Bodil Gusgaard, Margit Harsson og Sten Høyendahl. Fotografier og etterbehandling er foretatt av Bjørn Geirr Harsson der ikke annet er nevnt. Under arbeidet med kalenderen har vi hatt kontakt med fire av Svarstads oldebarn og fire av Nils Hundstads oldebarn. Oldebarna fortjener stor takk for god hjelp. Hole historielag har nå rundt 110 kunstverk av Anders Castus Svarstad i sin digitale samling.

Produksjon: Kolltopp Forlag